

У ПОШУКАХ “МОЛЕКУЛИ ХУДОЖНОСТІ” (наукова школа професора Клавдії Фролової*)

Доктор філологічних наук, професор Дніпропетровського національного університету Клавдія Павлівна Фролова ввійшла в історію українського літературознавства вже тим, що розробила на основі здобутків видатних учених Л.Виготського, П.Симонова питання психології творчого процесу письменника, висвітлила засади мистецького хисту — творчу уяву і фантазію, інтуїцію, асоціативність мислення, діалектичність сприйняття та відображення життя. Дослідниця створила наукову школу історії й теорії української літератури, фольклористики.

Читаючи лекції, К.Фролова буквально чарувала студентів своєю ерудицією, артистизмом, якимось душевним баченням художнього слова. Ми разом із нею шукали “молекулу художності” (термін уперше вжив літературознавець П.Палієвський). К.Фролова на широкому українському матеріалі показала, що на цьому понятті можна вибудувати закони художньої творчості як особливої сфери буття. Завдяки лекціям Клавдії Павлівни ми навчилися відшукувати джерела натхнення кожного письменника, притаманні тільки йому способи образного бачення світу — оті крила (з однойменної балади І.Драча), що нестримно виростили дядькові Кирилові з-під куфайки: “ті крила розкляли поети, щоб їх муза була не безкрила...”.

Близько трьохсот статей, тез доповідей, журнальних та газетних публікацій, театральних рецензій належать перу вченої. А 14 монографій стали програмними для студентів університетів та педагогічних вузів України. Серед них — “Розвиток образної свідомості в українській радянській ліриці (1917—1967)” (1970), “Естетичні категорії в українській радянській ліриці” (1975), “Аналіз художнього твору” (1975), “Теорія літератури” (у співавторстві, 1975), “Субстанції незримої вогонь” (1983). Книжка “Цікаве літературознавство” (1987, 1991), написана в оригінальній формі, фактично становить підручник із теорії літератури (представлений і в бібліотеці Конгресу США). В ж. “Слово і Час” К.Фролова опублікувала близько 20 статей.

Підкреслимо, що проблеми поетики, художності К.Фролова досліджувала ще в ті часи, коли перед літературознавством ставилися лише ідеологічні й соціологічні завдання. Чи не тому виникали численні перешкоди на шляху до захисту докторської дисертації — і в Дніпропетровську, й у Києві... Так, скажімо, в Інституті літератури АН УРСР, очолюваному академіком М.З.Шамостою, не приймали дисертацію до розгляду, мотивуючи тим, що в ній розглядається поезія І.Драча, М.Вінграновського, Ліни Костенко, а їхня творчість піддавалася тоді жорсткій ідеологічній критиці. І тут зіграв велику роль Ігор Олександрович Дзевєрін (тоді зав. відділу теорії літератури), який зумів посприяти, аби новаторську роботу не загальмували.

Професор К.Фролова створила школу вивчення художнього твору в аспекті естетичних категорій, яка натоді не мала аналогів у вітчизняному літературознавстві. Дослідниця запропонувала нову ієрархічну систему естетичних категорій, обґрунтувала їхній зв'язок із категоріями соціальними й категоріями художності, а також із поняттями, запозиченими з окремих видів мистецтва. Клавдія Павлівна підготувала 18 кандидатів і 3-х докторів філологічних наук, які продовжують і розвивають традиції свого наукового керівника, працюючи у вузах України та за кордоном.

За ініціативою К.Фролової у Дніпропетровському національному університеті в 1989 р. була організована науково-дослідна лабораторія фольклору, народних говорів і літератури Придніпров'я ім. Олесья Гончара. Тут розроблена система вивчення народнопоетичної спадщини Придніпров'я, фольклорної образної свідомості й пам'яті. Підручник з

* Принагідно зазначимо, що про свою наукову біографію й літературознавчу школу сама К.Фролова досить докладно написала у статті, розміщеній у рубриці “Осередки філології” (Слово і Час — 1992. — №6).

рідкістю. Колектив лабораторії під керівництвом К.Фролової видав монографію "Рай-поле. Фольклор і сучасна народна творчість Придніпров'я" (2001). Зараз чекаємо на вихід у світ восьми збірників фольклору, записаного у Придніпров'ї в кінці XIX — на поч. XX ст., передмови до яких написала К.Фролова.

Творчий потенціал шановної ювілярки має громадянський характер. Згадаймо хоча б її пропозицію ввести обов'язковий кандидатський екзамен із володіння державною мовою, — стаття про це була опублікована в "Літературній Україні" 12 вересня 2002 р. під заголовком "Як подолати інерцію русифікації". На жаль, жоден із науковців, жодна кафедра чи спеціалізована вчена рада не відреагували на цю пропозицію.

Клавдія Павлівна володіє даром створювати осередки духовності, в яких панують дух натхнення, захоплення наукою, мистецтвом, культурою. Свого часу вона була художнім керівником Палацу студентів ім. Гагаріна, потім керувала міським університетом культури, читала тут цикли лекцій з естетики, теорії мистецтва, історії культури. Клавдія Павлівна все робить по-науковому ґрунтовно й водночас артистично — як уміє саме вона. Чи не з її акторського таланту випливає витончена емоційність лекцій, ораторська майстерність, безпомилково відчуття "матерії художності" літературного твору.

А нещодавно вийшли нові праці вченої: "Методологічні та філософсько-психологічні основи теорії літератури та мистецтва" (2001), "Методологічні проблеми наук" (2002). Побачив світ "Бібліографічний огляд праць професора К.П.Фролової з українського літературознавства" (Дніпропетровськ, 2003).

Професор К.Фролова активно працює в спеціалізованих вчених радах із захисту кандидатських дисертацій у Дніпропетровському та Запорізькому національних університетах. Вона — член Національної спілки письменників України, член Спілки театральних діячів України. Енергійна, сповнена задумів, ідей, К.Фролова завжди готова до творчої роботи. На її письмовому столі — опрацьовується новий матеріал. Дослідниця постійно прагне реалізуватися — у статті, книжці, в учнях. Саме в цьому бачиться нам секрет творчої індивідуальності цієї непересічної людини.

Валентина Галацька, Інна Рудкевич

НАСПЯТКА ДЛЯ АВТОРІВ

Журнал "Слово і час" висвітлює питання історії, теорії та сучасної практики літературного руху, загальнокультурного життя. Виходячи з принципів об'єктивності та плюралізму, редакція не вважає за обов'язкове поділяти всі погляди і положення авторів, завдяки чому зберігає і природний ґрунт для конструктивної полеміки.

Неодмінними вимогами до матеріалів, що подаються на розгляд редколегії, є достеменність наведених фактів, посилань на всі використані джерела, точність у цитуванні.

Статті та інші матеріали (крім листів) подаються до редакції українською мовою, обсягом не більше друкованого аркуша; посилання розміщуються внизу сторінки.

Статті подавати в комп'ютерному наборі — як текстовий файл без переносів у словах або WinWord 2.0 DOC-файлом на стандартній дискеті; можна надсилати електронною поштою (E-mail: jour_sich@iatp.org.ua; www.word-and-time.iatp.org.ua).

До дискет (бажано продублювати текстовий матеріал на 2-х дискетах) обов'язково мусить бути подана виразна роздруковка статті у 2-х примірниках, виконана шрифтом не менше 14 кегля через 2 інтервали 28 рядків на сторінці.